

ДОКАЗ САСЛУШАВАЊЕМ СТРАНАКА

Др. Драг. Аранђеловић,
— проф. Универзитета —

Наш законик о поступку судском у грађанским парницама не познаје установу доказа саслушавањем странака. Парничари су дужни изнети своје захтеве и чињенице пред суд и доказати их (§ 178.). Али међу доказна средства не долази саслушање странака о појединим чињеницама, него парничар који не би имао других доказних средстава, може понудити главну заклетву противнику да није истинита чињеница, коју понуђач заклетве тврди, и изјаснити се да повраћену од противника заклетву прима на истинитост свога тврђења (§ 283.). Доведе ли парничар доказним средствима своју чињеницу до велике вероватноће, може му суд досудити допуњавајућу заклетву, те да тиме утврди истинитост наведене чињенице (§ 291.). Ако парничар није у стању да чињеницу до велике вероватноће доведе, онда му се допуњавајућа заклетва не може досудити и она остаје недоказана, те не може му користити, да на њој своје право заснује (§ 178.).

Установа главне заклетве, ма како да је у појединим случајима од користи парничару, који нема других доказних средстава, има ту незгуду, што је парничар мора прво понудити противнику и чекати хоће ли му је он повратити. Нескрупулозан противник може примити заклетву, заклетви се да није истинита чињеница коју делант (понуђач) износи и овога на тај начин лишити његовога права. Истина онај парничар који се криво закуне, чини злочин кривоклетства по кривичном законик, али парничар који је услед полагања главне заклетве изгубио парницу, често није у могућности да се материјално обештети од кривоклетника и ова кривична санкција често није ефикасна, јер је кривоклетство тешко доказати. Допуњавна заклетва, као што смо видели, претпоставља довођење чињенице до велике вероватноће. Да би отклонио незгоде, које главна и допуњавна заклетва изазива, *аустриски законик о грађ. суд. поступку* од 1895. године, који и сада вреди у Далмацији и Словенској а који је усвојен и за наш нови законик о грађанском судском поступку, увео је као нарочито доказно средство *саслушање странака без заклетве или под заклетвом*. Установу главне заклетве аустриски поступак није усвојио. И угарски законик о поступку судском у грађ. парницама од 1911. г. познаје установу саслушања странака под заклетвом. У § 368. вели се: Суд може по предлогу или по службеној дужности наредити саслушање странака под заклет-

вом ако се у погледу какове одлучујуће чињенице допуна доказа покаже потребном или ако друга доказна средства у опште не стоје на расположењу. И наша уредба од 9 Јула 1920. г. о правној ликвидацији стања створеног ратом 1914-1920. познаје као доказно средство и изјаву „ма које парничне странке“ за „случај“ где други докази нису понуђени нити су се могли прибавити, а иста уредба допушта да и ради сазнања истине о којој по решење спора важной чињеници суд може увек о томе *наложити заклетву једној или другој страни*, оцењујући при том пажљиво све околности, (члан 100. Уредбе). Саслушање странака прописује се у § 371. овако: „Доказ о спорним чињеницама које су важне за решење може се извести и саслушањем странака. Ово саслушање може се наредити по предлогу или по службеној дужности, али само тада, ако доказ не буде установљен ни другим од странака понуђеним доказним средствима нити доказивањем, које је, евентуално, по службеној дужности било наређено.“ Саслушавање странака бива као и саслушавање сведока, у облику стављања питања парничару од стране суда одличној теми, а такође и противни парничар има права стављати питања (§ 380). Ипак постоји разлика између саслушања парничара и саслушања сведока. Тако: и ако је парничар дужан одговарати на питања о чињеницама, које се имају доказати, ипак он на то не може бити принуђен. У § 380. вели се: „Није допуштено употребљавати каква принудна средства да би се странка, која се има без заклетве или под заклетвом испитати у циљу доказивања, нагнала да предстане суду или да даде свој исказ. Само што суд из неодговарања на постављена питања, може извести закључак да странка за то неће да се изјасни што би имала неповољно за себе да изјави. Тако § 272. прописује: „Суд ће, ако у овом закону није што друго одређено, брижљиво обзирајући се на резултате целокупне расправе и доказивања, по слободном уверењу оценити, да ли ће се које фактично навођење сматрати за истинито или не. Он треба нарочито на исти начин да оцени какав утицај на оцену случаја има то што једна странка неће да одговара на питања, која су јој стављена од председника или с његовим одобрењем.“

Исто тако и § 381. прописује: „Каког утицаја на састављање доказа има та околност, што странка без довољно разлога не даде исказ или одбије да одговори на поједина питања; што

странка, позвана да буде саслушана без заклетве или под заклетвом, не дође или што странкин исказ под заклетвом у важним тачкама се не слаже са изјашњењима, датим при њеном саслушавању без заклетве, оцениће суд, пажљиво посматрајући све околности.“

Саслушање странака доказно је средство *субсидијерне природе*. Као што се из горе наведеног § 371. види, њему има места само онда, ако друга доказна средства не стоје на расположењу. Странке немају права прећутати друга доказна средства да би се користиле саслушањем као доказним средством. Суд нема право после саслушања странака као доказнога средства, наређивати да се други докази подносе. Саслушање је последњи доказ.¹⁾ Њему има места само онда, кад чињеница није могла бити доказана другим доказним средствима, која су странке понудиле или које је суд по службеној дужности наредио да се поднесу.

По § 178. „Свака ће странка у својим говори-ма навести истинито, потпуно и одређено све фактичке околности, које су у поједином случају потребне да образложе њене предлоге, понудити доказе, потребне за утврђивање њених навода, за тим ће се одређено изјаснити о фактичким наводима и понуђеним доказима свога противника, приказати резултате изведених доказа и одређено се изјаснити о дотичном разлагању свога противника.“

Саслушање странака као доказно средство има два стадијума: без заклетве и са заклетвом. У § 376. наређује се: „Странке ће бити прво испитане без заклетве; за испитивањем без заклетве може следовати саслушање под заклетвом. При саслушању без заклетве треба, ако су обе странке предстале, редовно испитати об: о чињеницама, које се имају доказати.“ Тек кад резултат испитивања странака без заклетве није довољан да увери суд о истинитости или неистинитости чињеница, онда суд може наредити саслушање под заклетвом. Само док су без заклетве биле обе странке саслушаване о чињеницама, које се имају доказати, дотле се под заклетвом о истој чињеници само једна парнична страна саслушава, те да се, у колико је могуће, спречавају кривоклетства. При томе може суд из исказа ове странке без заклетве истаћи поједина тврђења, која сада странка има под заклетвом да понови; исто тако може суд, наређујући саслушање под заклетвом, одредити форму у којој се има учинити под заклетвом исказ о појединим околностима. Против ових решења, нема места одвојеном правном средству (§ 377.) *Која*

ће се без заклетве *испитана странка саслушати под заклетвом* о спорној чињеници, одређује суд, пажљиво оцењујући све околности (§ 378.) При решењу овога питања суд се руководи већом веродостојношћу једне или друге странке. При овоме за већу веродостојност једне странке према другој суд ће узети у обзир личне особине парничара: његову љубав према истини, већу или мању савесност његову, способност опажања, способност памћења и др.. За тим ће пазити који је парничар могао бити боље обавештен о дотичној чињеници, да ли је за њу сазнао из непосредног опажања или преко другог лица, даље чији је исказ без заклетве потпунији и одређенији. При једнакој веродостојности, суд ће под заклетвом саслушати ону странку, на коју не пада терет доказивања за дотичну чињеницу. У овом случају доказ саслушањем странке под заклетвом приближује се доказу главном заклетвом, при чему се главна заклетва нуди од стране једнога парничара, који има једну чињеницу за своје право да докаже, противном, да се закуне да ова није истинита. На тај начин спречава се парничар да својом заклетвом не добије парницу.

Да би се извело доказивање неке релевантне чињенице саслушањем странака, није потребно да то парничари захтевају, ма да је у пракси најчешће да парничар сам, у оскудици других доказних средстава, овај доказ предложи. И сам суд може, под условима из горе цитираног § 371., наредити саслушање странака решењем, против кога није допуштено засебно правно средство (§ 375.). Испитивање бива *пред судом који пресуђује* због начела непосредности, које захтева да судије које пресуђују буду под непосредним утиском исказа странака што доприноси сигурнијем стварању судског уверења о истинитости спорне чињенице. Ако странка, која се има саслушати, није лично присутна при суђењу, онда суд наређује да се позове и да јој се у исто доба саопште чињенице, о којима ће бити испитана (§ 375.). Саслушавање преко другог суда само је онда допуштено, ако личном предстанку странке суду стоје на путу несавладљиве сметње или ако би то проузроковало несразмерне трошкове.

Исказ странака под заклетвом подлежи, ако је важан истом казнено-правном поступању као и пред судом положена крива заклетва. Тога ради у § 377. ал. 3. наређује се да странку треба, пре но што буде под заклетвом саслушана, опоменути на дужност казивање истине, на светињу и значај заклетве, као и на казнено-правне последице криве заклетве, а ту опомену треба и у записнику забележити.)

1) В. Klein, Vorlesungen стр. 178.

2) Интересантна је уставна т. зв. заклетве у поравњању у аустријском законик. У § 205. прописује се: „У судском поравњању може се признање неког правног односа или пријемне обвезе на леко чињење, тврђење или пропуштање учинити зависним од полагања уговорене заклетве. Заклетва може имати за предмет само спорне чињенице. У поравњању мора се означити рочиште на коме се има положити заклетва, или бар одредити рок, у коме на заклетву обавезна странка има тражити одређивање овога рочишта. Полагање заклетве бива пред судским чиновником, коме је старешина суда именована у поравњању, наредио да закљичање изврши.“ § 206.: „Странкама ће се на њихов захтев и трошак издати препис протокола поравњања или протокола расправе; који садржи поравњање. Ако је поравњањем уговорена заклетва положена, онда ће се исто тако дати странци која то захтева, препис протокола о положеној заклетви.“ Исту уставу предвиђа и § 377. угарског законика. У нашем законик. нема изрично говора о томе, али таква поравњања била би могућна и по нашем законик. по аналогији.

ДЕЈСТВО СТЕЧАЈА У ПОГЛЕДУ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

Др. Велизар Мишровић,
— проф. Универзитета —

б) Исто тако и налог, који је комитент дао комисионару гаси се, чим било комитент било комисионер падне под стечај. Ова последња норма произлази из смисла § 61. с. трг. зак. и све се, у колико је могуће, враћа у првашње стање.

в) Оферти (понуђе) које су кридару учињене или обрнуто, престаће да важе, ако још нису примљене (сходно § 24. с. ст. пост.); ово због тога што је дотични понуђач онд. понуђени имао у виду не једног стечајног дужника као контрахента већ лице, које потпуно располаже својом имовином.

г) Стечајни дужник, који је ортак било јавни било тајни у неком друштву, може бити искључен из ортаклука. По § 755. г. зак. ако би неки ортак пао под стечај па би имање осталих ортака довољно било за поверитеља ортаклука, онда (§ 146. ст. пост.) друштво неће пасти под стечај, али тада ће остали ортаци моћи донети одлуку, да се ортак што је под стечајем искључи из друштва, јер се не поуздавају у његово понашање.

д) Гаси се смеша добара, коју кридар има у браку. По § 786. гр. зак. ако су се супрузи сложили на смешу добара својих заједничких, чим се једном од супруга стечај отвори над имањем престаје смеша и имање се мора оделити, да би оно што припада презадуженом супругу одн. супрузи, било унесено у масу.

ђ) *Жена може изузети своја миразна добра из управе мужа, који је пао под стечај, § 773. гр. зак. овлашћује жену, да може захтевати, да се њена добра изузму из управе мужевље „у особито важним случајевима или кад би се имање у опасности налазило“.* Па како је у овом случају њено имање ван сваке сумње у опасности, јер је муж њен упропашћујући своје имање дао доказа, да не уме паметно управљати добрима — то ће она имати право заштитити своје интересе одузимањем њених добара из управе њеног супруга.

е) *Презадужени долази у неизвесност и са својим правом нуђења и примања закључе.* Да ли ће дужник, који је под стечај пао моћи заклетву примити, повратити или другом понудити зависи од нахођења суда (§ 61. ст. пост.).

Исто тако вероватно је: да ће суд одбити, да усвоји исказ презадуженога као сведока и вештака (§§ 213. и 251. с. гр. суд. пост.).

2) Стеч. дужник губи права и из неких специјалних закона.

а) Презадужени не може вршити правозаступничку дужност док је под стечајем; не-

му је, дакле, одузета адвокатска професија све док се стечај не заврши. По срп. зак. о правозаст. § 62. т. 2. „правозаступник ће се привремено од правозаступничке радње удаљити и то одмах чим се над њим (!) стечиште отвори“.

б) Државни чиновник односно службеник губи државну службу чим под стечај падне. По чл. 133. под 3 закона о чиновницима и осталим држ. службеницима грађ. реда, чим чиновник одн. службеник падне под стечај, губи звање и отпушта се из државне службе.

в) Стечајни дужник губи право, да буде трговачки посредник онд. берзански сензал. Трговачки су посредници трговци у смислу трговачког права; па како је располагање својом имовином први услов да би се неко могао сматрати трговцем, то лице под стечајем лишено овог права, не може ни сензал бити*).

г) Презадужени под стечајем не може бити члан берзе, — јер не може слободно располагати својом имовином; а ако је већ био члан берзе, суспендује се у своје право да посећује берзу а тиме и да буде члан берзе**).

д) Исто тако лица, над чијом је имовином стечај отворен, не могу бити бирани за чланове управног и надзорног одбора акционарских друштва; па шта више таква лица не могу се постављати ни за службенике при тим друштвима; ако су већ у функцији били пре отварања стечаја, биће привремено удаљени од вршења службе, док се не види хоће ли се поравнати. (чл. 36. зак. о акц. др.).

ђ) Презадужени трговац може по нашем законодавству услед стечаја изгубити право да под својим именом опет води трговачку радњу по завршеном стечајном поступању. Према срп. стеч. праву могу се стечајни дужници трговци поделити у погледу овог питања у три групе:

У прву групу (по § 152. ст. пост.) долазе трговци под стечајем, који су раније већ били осуђени као прости банкрот а уз то били су осуђивани још и за какво дело учињено из користољубља; они ће заувек изгубити право да опет воде трговину. Исто тако ово ће право изгубити за увек, и они трговци под стечајем, који су због ранијег стечаја били кажњени као лажни банкрот, који су лажно водили своје трг. књиге или их, опет у злој намери оштете својих поверилаца, нису нико ни водили (§ 261. тач. 4 Казн. зак.). Био, дакле, један, био други случај трговац се казни губитком права на своју фирму за увек, дакле, и онда кад је повратио грађанску част; јер се код њега у тим околностима види склоност, да штети своје повериоце а тиме и јавни интерес, који лежи у трговачком кредиту***)

*): § 52. срп. трг. зак. и чл. 4. зак. о радњама и чл. 70. статута беогр. берзе.

**): чл. 5. зак. о јавним берзама и чл. 18. статута б. б.

***): наведени § 142. зак. о ст. п. врло је нејасан као у осталом и § 153. истог закона, те ако би се буквално тумачење применило дошло би се до нелогичности. Тако, израв. банкротирао треба узети у смислу простог банкротства доводећи одмах у везу са

У другу групу стечајних дужника трговаца долазе они, који су за друга каква дела, а не ова (у § 152. ст. пост.) набројна, бивали кажњени. Они ће привремено изгубити право да даље воде своје фирме т. ј. све док не „покажу“ да су сва противу њих на стечишту пријављена и доказана потраживања исплатили, (§ 153. ст. п.), У ову групу доћи ће и они кридари трговци, који су се у ранијем стечају принудно поравнали; они неће моћи опет трговати под својим именом све док не измири раније повериоце и у оном делу, који им је био одпуштен, сем ако се они одричу исплате тога дела, само да би дотични кридир опет могао трговати. Ако међутим трговац кридар успе да докаже, да је овог пута (дакле по други пут) пао под стечај без своје кривице, њему ће се допустити, да опет тргује

ако докаже, да је повериоце из првог стечаја био намирио са онолико, колико је у принудном поравнању уговорио (§ 153. ст. п.). И у једном и у другом од ова два последња случаја предпоставља се да је кридар-трговац измирио повериоце из овог другог стечаја.

Најзад у трећу групу трговаца под стечајом, а по горе истакнутом питању вођења трговине по завршетку стечаја под својим именом, долазе они кридари-трговци, који су сад први пут пали под стечај и то без своје кривице. Они могу и даље трговати али опет под претпоставком, да су они повериоце пријављене у стечај измирили или им они, одричући се права наплате, допуштају, да опет могу трговати.

— наставиће се —

ТАРИФА АДВОКАТСКИХ ТРОШКОВА

Љуб. В. Стефановић,

— адвокат —

У вези са доношењем новог и савременог закона о јавним правозаступницима, у Краљевини Србији остало је скоро већ шездесет година отворено питање о измени тарифе адвокатских трошкова. У нашој новој држави, то питање, међутим, решено је на најразноврснији начин, јер га разни покрајински закони о јавним правозаступницима различито регулишу. Али је несумњиво, да сви ти покрајински закони својом савременошћу одуарају од нашег застарелог закона у толиком степену, да свако упоређење иде само на штету угледа предратне Србије, која се једина у Европи могла поносити најназаднијим законом о адвокатима.

О потреби доношења новог закона говорено је у чланку нарочито посвећеном тој теми, објављеном у I броју „Бранича“. С тога се нећемо задржавати на истицању важности и потребе свих институција, које се имају озаконити новим законом. О тим институцијама, поглавито о адвокатској комори, говорићемо у засебним чланци-

ма. За сада се задржавамо само на тарифи адвокатских трошкова.

Морални ниво адвокатског реда у тесној је вези са његовим материјалним обезбеђењем. Ако се пође од правилног гледишта, да су адвокати помоћници магистратуре, а без једне добре магистратуре не да се замислити добар правни поредак у држави, онда се неизбежно долази до закључка, да је једно од веома важних питања за побољшање нашега правосудја подизање адвокатског реда. Оно пак претпоставља на првом месту његово материјално обезбеђење.

Изгледа да меродавни чиниоци не схватају велику важност тога питања. Но поред тога има нешто, што нарочито погађа наш адвокатски ред. То је факат, да и наши судови, — мислимо на судове у предратним границама Краљевине Србије, — не показују дужну предусретљивост према оном реду интелектуалних радника, који је у тесној сарадњи са њима, и, не схватајући значај правилног одмеравања адвокатских

претходно околношћу, да је већ једном био кажњен за дело из користољубља. Ово се овако мора узети јер се не може замислити да је законодавац хтео изједначити случај виновости за кривично дело из користољубља са виновношћу за просто банкротство. И још више, не да се замислити, да је се хтело, да у гори положај буде стављен онај, који је одговарао за једно дело простог банкротства од онога, који је кажњен за лажно банкротство сем ако је се учинио виновним за дело из § 261. тач. 4! Мора се, дакле, као једно логично извођење узети, да се ове две прве околности из § 152. зак. с ст. п. морају стећи уједно па да то буду равно делу из § 261. тач. 4. кази. зак.

Најзад ваља поменути да ови §§ 152. и 153. Зак. о стеч. пост. нису понишћени одредбом члана 5. под 3. зак. о јавним берзама, јер се тамо говори о услову да неко постане посетилац (а по статутима чл. 18 и чланом берзе) под претпоставком да је трговац. Оба ова §§ 152. и 153. зак. о ст. п. упоређена са чланом 9. зак. о радњама изгледају на први мах поништена. Јер пом. чл. 9. зак. о рад. поставља у првом одељку правило: да се стечено право на вођење радње по том закону може привремено и то само у овим случајима, који су законима изрично предвиђени, У другом одељку наређује се: да онај који је био изгубио грађанску част, може после издржане казне продужити своју радњу.

И ако је овај закон о радњама доцнијег датума, он ипак не дерогира пом. §§ срп. позит. стеч. права; јер привремени губитак права на вођење радње претпоставља по тој одредби прописе у истом смислу код других закона. Поменути чл. 9. не каже да ће овај губитак моћи само привремен бити већ каже, помиње приврени губитак права на рад упућујући при том на посебне законе о томе. Сем тога не да се замислити да је законодавац хтео овом одредбом чл. 9. збрисати § 152. ст. п. и прокламовати право на трговаштво под својом фирмом и оное, који је банкрот-злочинац и који својим варалачким радом уздрмава кредит. Не да се замислити, да је законодавац у име рђаво схваћеног принципа друштвеног о слободи рада, хтео газита преко једног исто тако важног начела за живот на и сам ред у друштву, као што је начело заштите кредита.

Да законодавац није хтео поништити гориња два §§ стеч. пост. може послужити и друга алинеја пом. чл. 9-тог у коме се говори: да осуђени по издржаној казни може продужити радњу, то јест ако му радња није правно затворена, док у случају стечаја, који се завршује расподелом имовине, не може бити ни речи о продужењу радње, јер се она схваћена и у ужем и у ширем смислу ликвидира. Да законодавац у овом чл. 9. вије ни мислио на случај стечаја може се закључити и из последњег (4. те) одељка овог члана, који допушта да жена осуђенога може наставити радњу и без деловође; — дакле опет један доказ, да у целом овом члану законодавац мисли само на продужење привремено суспендовање радње у ужем смислу, услед осуде сопственика радње а не на случај сталног кидана радње као што је у стечају.

награда с обзиром на поратне економске прилике, како то чине судови осталих покрајина наше Краљевине, несвесно доприносе спречавању развијања адвокатског реда.

Колико је то тачно, а и ради илустрације материјалне обезбеђености јавних правозаступника у Србији нашим садањим законом, доносимо, благодарећи љубазном одзиву и одобрењу нашега уваженога колеге г. Др. Хофера, председника адвокатског Удружења у Хрватској и Славонији, најновију адвокатску тарифу за те покрајине, са његовим предговором тој објављеној тарифи*¹, која, истина, није још озакоњена, али се примењује у целој Хрватској и Славонији.

Потрудићемо се уједно, да у наредним бројевима објавимо и остале законе о адвокатима и тарифе наших нових покрајина од којих се нарочито одликују својом савременошћу и либералитетом према адвокатским законима и тарифа адвокатских трошкова за *Босну и Херцеговину*.

Predgovor

Међ првим задацима, што их је себи поставио Одбор друштва одвјетника у Хрватској и Славонији била је уведенје тарифе одвјетничких трошкова. Како сада има слабо изгледа, да би се то питање у догледно vrijeme законом uredilo, одбор била је упућен на провизорно регулирање тога питања. Наћин, како смо га регулирали, оснива се на старом искуству и пракси. У Загребу је код Кр. судбенога стола била „на снази“ минимална тарифа кроз више деценија прије рата. Тарифу израдише одвјетници с оразумно са сучима. У овај се примјер угледала била готово сва провинција.

Али ратом изазвани јурисциј зауставио је мало не сваки одвјетнички рад код судова а катастрофална девалвација новца родила је потпуни каос у одмјери трошкова. Ненакнадиве су штеће нанесене одвјетницима тиме, што су нарочито у прелазним стадијима девалвације обредјивања заостјала за даномце растућим цијенама живећних намирница. Данас је скупоћа зачудо у изравном размјеру с порастом валуте, тако да тећај динара није норматив за тржиште од чега највише трпе либерална званја. Ове прилике неогодиво траже једну мјеру, испод које се код одмјере одвјетничке заслужбе не смије ићи, ако одвјетнички сталији нема бити осудјен на потпуну пропаст. Ну осим тога највећу неправду осјећамо у неједнакој одмјери трошкова. Неподносљиво је,

*¹) Г. Др. Хофер, у име Удружења Адвоката у Хрватској и Славонији, задржава право прештампавања тарифе.

да се једном одвјетнику на мањи punctum даје већи трошак, ношто га (gdje kada isti sud), обредјује drugomu на вишеstruko већи punctum.

Друштвени је одбор мени, потписаном предсједнику друштва, повјерио састав нове тарифе. Прихватић се радо тога мућнога и одијознога посла: требало је на једној страни задовољити одвјетнике, а на другој страни требало је observirati границе, коју у интересу странака постављају судови. Пројект тарифе предлоћен је био кр. судбеном столу у Загребу, који га је pretresao, donekle „обредио“ и тако излази ево на практићну порабу.

Ова тарифа нема моћи законске, али по ауторитету, ро којем је одобрена, има моралну снагу, из које ће она ро оној: „consuetudo est altera natura“, основати praeter legem обичај ваљан све дотле, док нове прилике економске не изазову потребу нове тарифе или док законодавац не donese закон.

Тарифа је минимална тарита. Либералитету судаћком препушта се, да уваћивши прилике конкретнога случаја, одмјери трошак и изнад ставака тарифе.

Оправдано очекујем, да ће ову тарифу усвојити сви судови у територији државе, кому је по postojećим поступовним прописима намијенјена, ра апелујем на увидјавност и праведност свију судача тога територија, да ту тарифу усвоје.

Особиту хвалу израћавам господи сучима Кр. судбенога стола у Загребу на челу с одличним му предсједником г. Баћачем за труд, мук и добру волју, коју уложише у редакцију тарифе.

У име Друштва одвјетника у Хрватској и Славонији

Dr. HOFFER
predsjednik

Tarifa**

Punctum u dinarima	Tužbe i molbe za dražbu nekretnina	Molbe za svaku vrst ovrhe na pokretnine, ovršnu knjizbu, i predbilježbene i zabranbene molbe
Do 2.500.-	Dvostruko od takse nu ne ispod 100 Din	
„ 3.000.-	300.-	300.-
„ 4.000.-	400.-	400.-
„ 5.000.-	500.-	500.-
„ 6.000.-	600.-	520.-
„ 7.000.-	700.-	575.-
„ 8.000.-	800.-	600.-
„ 9.000.-	900.-	675.-
„ 10.000.-	1.000.-	875.-
preko 10.000.- 15.000.-	1.100.-	950.-
„ 15.000.- 20.000.-	1.200.-	1.025.-

Opšta napomena za celu tarifu:

** „Povrh ovih troškova ide odvjetniku za artiju isto onoliko, kolika je taksa za artiju. Za svakoga daljnijega tuženika ima se kod punctuma do Din 50000.— pribrojiti Din 20 kod punctuma preko Din 5000 Din 50 a kod punctuma preko Din 10.000 Din 100.— Ova tarifa vrijedi za o-

bićne tužbe, mjenbene, kontokorentne i na temelju jednoga do dva priloga (zadužnice). Inaće se prepisi priloga imaju naplatiti sa Din 10 po svakoj započetoj strani ili napisu.

Za svaku daljnu ovršnu molbu, u koliko je potrebna, i njoj bude udoveljeno ide trošak kao za prvu ovršnu molbu, nu uz odbitak od 25%.

20.000.-	30.000.-	1.500.-	1.250.-
30.000.-	40.000.-	2.000.-	1.625.-
40.000.-	50.000.-	2.500.-	1.700.-
50.000.-	60.000.-	3.000.-	1.770.-
60.000.-	70.000.-	3.500.-	1.850.-
70.000.-	80.000.-	4.000.-	1.925.-
80.000.-	90.000.-	4.500.-	2.000.-
90.000.-	100.000.-	5.000.-	2.075.-
100.000.-	110.000.-	5.250.-	2.190.-
110.000.-	120.000.-	5.500.-	2.300.-
120.000.-	130.000.-	5.750.-	2.415.-
130.000.-	140.000.-	6.000.-	2.525.-
140.000.-	150.000.-	6.250.-	2.640.-
150.000.-	160.000.-	6.500.-	2.750.-
160.000.-	170.000.-	6.750.-	2.865.-
170.000.-	180.000.-	7.000.-	2.975.-
180.000.-	190.000.-	7.250.-	3.050.-
190.000.-	200.000.-	7.500.-	3.200.-
200.000.-	210.000.-	7.750.-	3.315.-
210.000.-	220.000.-	8.000.-	3.425.-
220.000.-	230.000.-	8.250.-	3.545.-
230.000.-	240.000.-	8.500.-	3.650.-
240.000.-	250.000.-	8.750.-	3.795.-
250.000.-	260.000.-	9.000.-	3.875.-
260.000.-	270.000.-	9.250.-	3.975.-
270.000.-	280.000.-	9.500.-	4.100.-
280.000.-	290.000.-	10.000.-	4.215.-
290.000.-	300.000.-	10.150.-	4.325.-
300.000.-	310.000.-	10.300.-	4.440.-
310.000.-	320.000.-	10.450.-	4.550.-
320.000.-	330.000.-	10.600.-	4.665.-
330.000.-	340.000.-	10.750.-	4.775.-
340.000.-	350.000.-	10.900.-	4.890.-
350.000.-	360.000.-	11.050.-	5.000.-
360.000.-	370.000.-	11.200.-	5.115.-
370.000.-	380.000.-	11.350.-	5.225.-
380.000.-	390.000.-	11.500.-	5.340.-
390.000.-	400.000.-	11.650.-	5.415.-
400.000.-	410.000.-	11.800.-	5.490.-
410.000.-	420.000.-	11.950.-	5.565.-
420.000.-	430.000.-	12.100.-	5.640.-
430.000.-	440.000.-	12.250.-	5.715.-
440.000.-	450.000.-	12.400.-	5.805.-
450.000.-	460.000.-	12.550.-	5.865.-
460.000.-	470.000.-	12.700.-	5.940.-
470.000.-	480.000.-	12.850.-	6.015.-
480.000.-	490.000.-	13.000.-	6.080.-
490.000.-	500.000.-	13.150.-	6.165.-
500.000.-	510.000.-	13.300.-	6.290.-
510.000.-	520.000.-	13.450.-	6.319.-
520.000.-	530.000.-	13.600.-	6.390.-
530.000.-	540.000.-	13.750.-	6.465.-
540.000.-	550.000.-	13.900.-	6.540.-
550.000.-	560.000.-	14.050.-	6.615.-
560.000.-	570.000.-	14.200.-	6.740.-
570.000.-	580.000.-	14.350.-	6.765.-
580.000.-	590.000.-	14.500.-	6.875.-
590.000.-	600.000.-	15.200.-	6.915.-
600.000.-	610.000.-	15.300.-	6.950.-
61.0000.-	620.000.-	15.400.-	6.990.-
620.000.-	630.000.-	15.500.-	7.025.-
630.000.-	640.000.-	15.600.-	7.065.-

640.000.-	650.000.-	15.700.-	7.100.-
650.000.-	660.000.-	15.800.-	7.140.-
660.000.-	670.000.-	15.900.-	7.175.-
670.000.-	680.000.-	16.000.-	7.215.-
680.000.-	690.000.-	16.100.-	7.250.-
690.000.-	700.000.-	16.200.-	7.290.-
700.000.-	710.000.-	16.300.-	7.325.-
710.000.-	720.000.-	16.400.-	7.365.-
720.000.-	730.000.-	16.500.-	7.400.-
730.000.-	740.000.-	16.600.-	7.440.-
740.000.-	750.000.-	16.700.-	7.475.-
750.000.-	760.000.-	16.800.-	7.515.-
760.000.-	770.000.-	16.900.-	7.550.-
770.000.-	780.000.-	17.000.-	7.590.-
780.000.-	790.000.-	17.100.-	7.625.-
790.000.-	800.000.-	17.200.-	7.665.-
800.000.-	810.000.-	17.300.-	7.700.-
810.000.-	820.000.-	17.400.-	7.740.-
820.000.-	830.000.-	17.500.-	7.775.-
830.000.-	840.000.-	17.600.-	7.815.-
840.000.-	850.000.-	17.700.-	7.850.-
850.000.-	860.000.-	17.800.-	7.890.-
860.000.-	870.000.-	17.900.-	7.925.-
870.000.-	880.000.-	18.000.-	7.965.-
880.000.-	890.000.-	18.100.-	8.000.-
890.000.-	900.000.-	18.200.-	8.040.-
900.000.-	910.000.-	18.300.-	8.075.-
910.000.-	920.000.-	18.400.-	8.115.-
920.000.-	930.000.-	18.500.-	8.150.-
930.000.-	940.000.-	18.600.-	8.180.-
940.000.-	950.000.-	18.700.-	8.225.-
950.000.-	960.000.-	18.800.-	8.265.-
960.000.-	970.000.-	18.900.-	8.300.-
970.000.-	980.000.-	19.000.-	8.340.-
980.000.-	990.000.-	19.100.-	8.375.-
990.000.-	1.000.000.-	19.200.-	8.750.-

preko 1.000.000.- do 5.000.000.- za svaku Din 1000
Din 50.- više, a preko 5.000.000.- za svaku Din
1000.- Din 25.- više.

Ako je utuženo više tražbina jednom tužbom,
ide trošak od svake tražbine ali uz odbitak od 5%
ukupnoga troška.

Oglušna ročišta:

do Din 5.000.-	Din 100.-
od Din 5.000.- do 100.000.-	Din 200.-
od Din 100.000.- do 500.000.-	Din 500.-
preko Din 500.000.- do 1.000.000.-	Din 1.000.-
preko 1.000.000.- od svakih 100.000.- po Din 50.- više.	

Odgodna ročišta, dakle i takova odgodna ročišta,
gdje stranka odgadja ročišta a da nije dala pot-
punoga parbenoga govora po увидјавности суда, ali
se za ročište po § 44' grpp. ima dopitati najmanje
kao za ročišta oglušna.

Punomoć bez biljega Din 10.-.

Za komisije izvan pisarne ide odvjetnika fijaker,
zatim u ime dangube za svaki započeti sat samomu
odvjetniku Din 200.-, odvjetničkom perovodnji Din
120.-, a inim namještenicima pisarne Din 80.-. Za
zastupanje na takovim komisijama ide povrh toga
najmanje jedna četvrtina troška ovršne molbe.

Odvjetnjak ne treba specificirati radove oko podneska. Ali je nužno da raznači trošak ovako:

Tužba (ovršna molba i t. d)	Din
Za artiju (odvjetničku)	Din
Za temeljnu taksu	Din
Za artiju (državnu)	Din
Za pomoć i biljeg	Din
Za priloge (ako ih je više od jednoga)	Din
Za treće (četvrtotuzenoga)	Din

*

Код нас за одмеравање адвокатских награда још је у важности пропис §. 50. зак. о јав. правозаступницима, који због недостатка простора доносимо у изводу:

§ 50. За рад правозаступнички прописују се следеће таксе у чарш. грошевима:

1. за издато писмено мњење или настављење у каквом правном питању према важности спора и суптилности и замршености питања *од 24 до 300 гроша;*

2. за умесно преслушање онога који помоћ правозаступника тражи у оном случају ако се парнице не прими *од 12 до 24 гр.*

Ако би у овоме случају имао правозаступник и каква велика парнична акта, књиге и овима подобна да расматра, онда према величини труда *од 25 до 180 гр. чарш.*

3. за преслушање и сачињене протокола (§ 38.), по вредности спора наплаћиваће се:

а., за спор од 10 до 50 цес. *12 до 24;*

б., за спор преко 55 до 200 цес. *24 до 36;*

в., за спор преко 200 до 500 цес. *36 до 60;*

г., за спор преко 500 до 3000 цес. *60 до 120;*

д., за спор већи од 3000 цес. *96 до 180 гроша.*

4

5. за усмено престављање тужбе суду или другоме надлежатељству *од 12 до 24 гроша.*

6. за писмену тужбу *од 12 до 180 гроша.*

7. за писмена којима се предаје какав доказ, или се чине примедбе на какву исправу, рачун или попис *од 8 до 24 гр.*

8. за писмо којим се пуномоћије од властодавца тражи *8 до 16 гр.*

9. за састав пуномоћија *4 гр.*

за препис овога *2 гр.*

10. за један предстанак суду на рочиште и брањење спора, по важности спора, *од 24 до 180 гроша.*

11. за пријављење каквога потраживања на стецишту, *од 12 до 24 гроша.*

12. за заступање спора на стецишном рочишту. *од 24 до 180 гр.*

13

14. за сачињење апелате или жалбе противу пресуде или решења, *од 12 до 120 гр.*

15

16. за сачињење писма којим се суд или друго надлежатељство моли да што предузме, нареди или изврши, *од 4 до 24 гроша.*

17. за сваки предстанак, на позив, суду, без суђења *12 гроша.*

18. за предстанак суду ради присуства при полагању заклетве, *12 до 24 гроша.*

19. за предстанак суду или другом надлежатељству да му се што саопшти, или да што прими, *од 4 до 12 гроша.*

20

21

22. у споровима који иду по кратким суђењу, у име свију послова код Првостепеног Суда, *од 12 до 60 гроша.*

23. код потраживања до 2.000 гроша чарш., правозаступник у име целога посла свог не може више добити *до 120 гр.*

24. за писмени извештај властодавца о стању спора (§ 34.) *од 4 до 12 гроша.*

25. за путовање изван места пребивања, у име подвоза до места и натраг, ако му властодавац сам пристојан подвоз не да, на сваки сат по 12 гроша чарш., тако да за један дан од 24 сата не може више добити од 96 гроша, а у име трошка дневно *по 24 гроша.*

26. Ако правозаступник има новце, било звечече или папирне да прими за свога властодавца и да их преда, у име тог обадвога скупа има право наплатити:

а., од суме до 100 цес., од сваких 100 гроша чарш., *10 пара;*

б., при већој суми од сваких 100 гр. *4 паре;*

в., за папире који нису новац, али имају новчану вредност, половину горње таксе;

.

27. Ако би правозаступник имао што да копира, или на чисто да препише, (осим онога што он пише и за што је такса у предидућим тачкама већ одређена), има право да наплати;

а., за један цес, преко целе ширине писани табак артије *6 гроша;*

б., за један лист *3 гроша;*

в., за једну страну *2 гроша.*

Свака страна треба да има најмање 24 реда, а сваки ред најмање 12 слова.

.

28. за окончателни рачун (§ 47.) који властодавцу на свршетку парнице предаје, *од 1 до 4 гроша.*

*

Бољег и речитијег коментара не треба од упоређења тарифе адвокатских трошкова за Хрватску и Славонију и прописа § 50. закона о јавним правозаступницима, који је код нас у важности.

Наши судови — а тврдећи то, ми мислимо на оне од њих који су најлибералнији у одмеравању адвокатских награда — никада у послератном досуђивању тих награда нису ни приближно признавали нашим адвокатима рад онако, како то чине судови свих нових покрајина наше садашње Краљевине. Из многобројних пресуда и решења које смо у пословању са адвокатима из

тих покрајина, било ради извршења тих судских одлука, било и иначе, имали у својим рукама, уверили смо се да ти судови у споровима исте вредности досуђују нашим колегама 10, 15 па и 20 пута већу награду, него што то раде наши судови. У глобалном одмеравању награда од стране наших судов, које је толико минимално с обзиром на неизбежан рад при свршавању правних послова, често се пута дешава да се један акт предаг суду таксира при одмеравању награде са 30 до 40 динара, а исто толико и један одлазак у суд, док се међутим и најобичнији физички радник несразмерно боље награђује и за

своје често лакше физичке послове. *Код таквога схватања важности правозаступничког рада, не може се ни замислити селекција адвокатског реда и подизане његовог духовног и моралног нивоа, што се тако безразложно и тако често пребацује адвокатском сталезу.*

Побуде овог упоредног објављивања тарифа леже само у намери, да апелујемо на законодавне факторе да се постарају за што скорије доношење већ израђеног и за законодавни одбор спремљеног закона о јавним правозаступницима, а на судове, да, до доношења тога закона, буду либералнији према јавним правозаступницима.

ГЛАВНА КОНТРОЛА КАО РАЧУНСКИ СУД

Ђ. Ђурић

пом геч директора Држ. Правобраништва

Извиђање пре и после поднашања тужбе врши судско одељење писменим путем, и по чл. 78. Главна Контрола може одредити рок, у коме су дужне све власти односно установе и фондови чије рачуне Главна Контрола прегледа, доставити њеном судском одељењу потребно обавештење или акте, извршити тражене извиђаје прибавити извесне податке и т. д. Овај рок може продужити само председник Главне Контроле на захтев старешине односног надлештва. За противно поступање дисциплински је одговоран старешина дотичног надлештва или чиновник, који је пропустио да изврши захтев Главне Контроле. Одговорност њихова постоји непосредно пред самом Главном Контролом, која га може казнити казнама, за чије је извршење надлежан старешина надлештва по закону о чиновницима — чл. 78, 118 и 120.

Сведоке, на које се позива тужени Главна Контрола саслушава преко надлежног првостепеног суда и записнике о саслушању сведока треба да достави заинтересованим парничним странама — чл. 81. Пошто судско одељење подноси тужбу и врши извиђање, то се протокол саслушања сведока у ствари и не доставља тужилачкој страни.

За оне факте, за које се траже исправе или у опште документовани рачунски податци као доказно средство, по закону о Главној Контроли или коме другом закону, нема места позивању на сведоке, осим сасвим изузетних случајева, о којима решава Главна Контрола у општој седници.

О самом поступку при суђењу није ништа ближе речено. Суђење у Главној Контроли и поред врло великог броја спорних предмета врло се ретко обавља. Не постоји никакав распоред суђења нити се у опште у напред одређују седнице, већ се држе кад се одлуче одређени чланови, који састављају редовну судску седницу, Акта се обично не читају, већ деловођа реферирше о садржини спорног предмета. Често се захтева, да судско одељење, које тужи и извиђа-

поднесе и реферат са мишљењем како треба спор решити или пресудити.

Једини пропис, који се односи на суђење је чл. 75. по коме кад Главна Контрола као рачунски суд нађе да на расправу односног спора може бити од утицаја решење извидног правног питања које се већ налази на расправљању код једног редовног или административног суда, она може застати са суђењем парнице о накнади штете, док се дотично питање не расправи код надлежног суда. Овај пропис стављен је пре прописа, који говори о подношењу тужбе, што чини један доказ више о рђавој системи закона о Главној Контроли.

Према чл. 82. пресуде и решења Главне Контроле достављају се парничним странама у пропису, али у пракси достављају се само туженој страни, а тужилачкој саопштавају. Противу њих се може изјавити жалба Касационом Суду у року од 15 дана, ако је пресудом или решењем Главне Контроле повређен какав материјални или формални законски пропис. Рачунске констатације стања и резултата утврђених од Главне Контроле, Касациони Суд не може мењати сем очевидних погрешака у цифрама чл. 89 и 84.

Кад Касациони Суд нађе, да пресуда или решење Главне Контроле не одговара закону он чини своје примедбе Главној Контроли. Ако Главна Контрола усвоји примедбе Касационог Суда, дужна је по њима поступити, у противном она има право на противразлоге општој седници Касационог Суда, кад год је њена одлука поништена, без обзира да ли је та одлука пресуда или решење — чл. 85. и 87.

У ранијем закону није било нарочито речено ко има да подноси жалбе у име државе, али то су наравно чинили рачуноспитачи, који су подносили тужбу. Овим законом подношење тужбе поверено је судском одељењу, које према томе и жалбе има изјављивати. Зато је пропис чл. 90, у коме је нарочито речено, да у свима случајевима, у којима се може заинтересовано лице жалити против пресуде Главне Контроле Касацио-

ном Суду, има исто право и начелник судског оделења, ако није, да је пресудом потврђен материјални државни интерес, сасвим излишан. Подношење жалбе од стране тужилачке стране не може се спорити, а изрично одређивање, да то право има начелник судског оделења ствара само излишно забуну. Као што смо већ казали тужбе подноси судско оделење, према чему се као тужилац по правилу појављују начелник истог оделења као старешина истог, и као такав несумњиво, има право да изјављује жалбе Касационом Суду. Али, пошто је у чл. 76. речено, да тужбе подноси судско оделење, а у чл. 90., да се може жалити начелник, изазвало је тумачење да тужбу може поднети и који други чиновник судског оделења, а жалбу само начелник, што се, наравно, не може усвојити, јер ко подноси тужбе мора имати право и да се жали.

У закону нису расправљена многа питања, а унети су чл. 88 и 89. о предаји и оцени благовремености жалби, који у свему одговарају прописима грађ. судског поступка важе и за суђење у Главној Контроли, у колико овим законом није то друкчије одређено.

За суђење и преписку Главне Контроле не наплаћује се никаква такса. Тужени не плаћају таксу ни за жалбе Касационом Суду. Кад Главна Контрола осуди које лице на плаћање штете уједно га осуђује и на плаћање таксе по закону о таксама — чл. 97. Према овоме ако пресуда буде оснажена такса за жалбу остаје у опште ненаплаћена, о чему се није водило рачуна. Овој одредби у опште није било места, у закону о Главној Контроли, већ у закону о таксама.

Кад одлука контролног суда по државним рачунима постане извршна, доставља се у овереном препису Министарству Финансија — чл. 91. Под изразом Министарства Финансија има се разумети Генерална Дирекција Државног Правобраништва, која је позвана, да се о извршењу пресуда и наплати државних потраживања стара, и којој пресуде Главне Контроле треба да се шаљу, што се не чини редовно. Судско оделе-

ње доставља пресуде извршним властима на извршење, чиме завршава своје поступање.

Прегледом рачуна може бити констатовано и постојање злоупотребе. Када се то утврди о томе се подноси извештај редовној седници Главне Контроле са доказима. Ако се поред злоупотребе по истом рачуну, изнађе и штета, за коју је одговоран наредбодавац или рачунополагач, онда се и то наводи у извештају, а уредно се подносе и докази, којима се штета утврђује.

Редовна седница, пошто претходно испита и нађе, да постоји све оно што је прегледом нађено и у извештају наведено, решава: 1.) да се рачунополагач од дужности удаљи; 2.) да се злоупотребљена сума и штета обезбеди забраном и прибелешком на имовину одговорног лица; и 3.) да код надлежне власти учини пријаву заједноса захтевом за накнаду штете. О овоме Главна Контрола извештава надлежност Министра са тачним назначењем кривичног дела за које је дотичног чиновника, пријавило надлежној власти — чл. 26 т. 2 и 15. Исто тако се поступа кад се на злоупотребе наиђе ванредним прегледом — чл. 71.

Злоупотребе могу бити примећене и при извиђању или решавању спорова. Кад то редовна седница сама приметити или јој се о томе поднесе реферат од стране судског оделења, она прекида даље извиђање или решавање спорног грађанског питања, и по § 170. грађ. суд. пост. упућује предмет надлежној иследној власти, да по званичној дужности предузме кривичну истрагу. О томе је у ранијем закону постојао нарочити пропис — чл. 107., у коме је било предвиђено и о томе, ако суд не узме у поступак или решењем туженог ослободи од одговорности, дужан је своје решење доставити Главној Контроли, која се може за 5 дана жалити Касационом Суду. Сличан пропис сада не постоји, али је несумњиво постојао и у пројекту садашњег закона, који је погрешно избачен.

— наставиће се —

ПРИРОДНЕ ОБАВЕЗЕ И ЊИХОВА СУШТИНА

— Др. Арсен Чубински адвокат —

Књижевност (кратак списак): Др. Ђулија Срећко, ванр. проф. унив. „Природне Обавезе у теорији и српском приватном праву“; Др. Марковић Лаза, „Грађанско право, Општа део“; Перић Живојин, проф. унив. „Предавања Облигације“; Гарановски Федор, проф. унив. „Енциклопедија Права.“

I

О појму природних обавеза.

Као што је то познато под једном природном обавезом (*obligatio naturalis*) подразумева се таква једна обавеза, чије се испуњење не може тражити судским путем и чије се постојање огледа у томе, што је забрањена употреба *condictionis indebiti* у том случају, ако ту обавезу дотично лице драговољно испуни, па се после предомисли и захтева повраћај издатог. Краће објашњено, једна природна обавеза јесте једна таква о-

бавеза, чије испуњење није обезбеђено никаквом законском санкцијом.

У данашњем систему приватног права природне обавезе у велико су изгубили свој некадањи значај, али, ипак, нешто од тих обавеза сачувало је се и до данас.

Питање је да ли су те природне обавезе правне обавезе и у колико оне стоје у складу са данашњим правним системом и схватањем субјективног права.

Ови редови намењени су прегледу тога питања.

Природне обавезе римског су порекла. Као што је то познато, римски систем приватног права у томе се разликује од модерних система, што у њему, у принципу, све обавезе нису биле утуживе; на име, да би се испуњење једне обавезе могло захтевати принудним (судским) путем, требало је да то обавези одговара једно нарочито тужбено овлашћење, требало је да праву одговара тужба. Дакле, римско је гледиште било да су право и тужба две одвојене појаве и тек поклапање истих стварало је могућност принудне реализације појединих права. Отуда је појмљиво и то, да је у римском систему постајао један велики број обавеза, које нису биле заштићене правом на тужбу. Али већ у самом римском праву тежња је била да се што већи број обавеза заштити тужбама; доказ томе је постепено стварање т.зв. *actiones utiles*, чији се број стално повећавао. Иста тежња је и даље пратила правни развитак, докле се најзад није дошло у модерном праву до потпуног напуштања римског система тужаба и до признања принципа да свако приватно право садржи у себи и тужбено овлашћење.

Али, као један анахронизам, и у модерним правним системима сачувао се појам природне обавезе, као једног неутуживог права.

Карактерна особина данашњег схватања права је та, што је свако приватно право по самом својем појму снабдевано законском санкцијом; оно, што те санкције нема, није, логично узето, ни право у строгом смислу те речи. Према томе и природне обавезе нису строго правне појаве. Али, и мимо тога, скоро сви законици садрже приватно-правне прописе који нису снабдевени санкцијом. Довољно је да овде споменемо примера ради прописе §§ 523., 564., 762. и 792. српског грађанског законика.

Према томе изгледа да природне обавезе још и данас постоје; али како су с напуштањем римског система тужаба те обавезе постале нелогичне, јер не одговарају више садашњем појму приватног права, то питање о постојању тих обавеза изискује једну детаљнију анализу.

За т.зв. природне обавезе карактеристичан је њихов морални елемент; овај се огледа у томе, што онај, који испуњава једну природну обавезу, према општем мишљењу, не чини тиме поклон, већ даје само оно, што је требао да да, и, доследно, ако се он после предомисли, он неће моћи оно, што је издао, потраживати натраг путем *condictionis indebiti*. Дакле, код природних обавеза карактеристична је црта та, што њихова санкција не лежи непосредно у закону, пошто се њихово испуњење не може тражити принудним путем, већ у моралу, који сачињава поред права другу групу социјалних норма, и ту њихову моралну санкцију и само право признаје на један споредан начин, пошто је *condictio indebiti* (приговор недугованог) забрањена у случају ако се тражи повраћај издатог на име драговољног испуњења једне природне обавезе. У овом слу-

чају и ако са строго правног гледишта дотично лице није било обавезано (није дуговало) на одговарајуће давање, њему је ипак забрањено да потражује натраг оно што је издато и то за то, што је његово давање било основано на једној моралној дужности.¹⁾

Према томе, да би се јасно схватила природа т.зв. *obligationes naturales*, потребно је уочити разлику између моралних и правних дужности и повући границу између ових.

Исцрпну карактеристику односа између права и морала даје Д-р Тарановски у својем чувеном делу „Енциклопедија Права.“

Разлику између права и морала Д-р Тарановски изводи на основу психолошког дејства, које и једно и друго имају на вољу појединца, као и на основу разлике у санкцији.

Анализа психолошког дејства права и морала показује, да „морал и право, ове две врсте социјалне норме, дејствују различито. Морал установљава једнострану дужност за лице, које има нешто да чини. Право осим дужности за једну странку установљава још нешто за другу странку, и то потраживање (*Anspruch*), да би прва странка испунила своју дужност. Суштина моралних норма се састоји у самом заповедању (*imperare*); моралне норме су искључиво заповедне, или императивне норме. Суштина правних норма није исцрпљена само заповешћу; заповести се овде придружује још атрибуција (*attribuere*)“²⁾.

Дакле, на првом месту, право садржи у множини својих овлашћења и једно специјално, карактеристично овлашћење, које се зове у немачкој литератури „*Anspruch*“, а које је у својој суштини, овлашћење да се нешто од другог захтева и ово овлашћење ствара атрибутивни карактер правних норма. Моралне, пак, норме лишене су тога атрибутивног карактера пошто, као што то врло лепо вели Д-р Тарановски, „потраживање (*Anspruch*) искључива је особина права и не постоји у моралу“ (стр. 80.).

С друге стране разлика између права и морала лежи у оној санкцији, коју имају правне и нормалне норме. Пошто право почива на двостраном односу и садржи увек *Anspruch*, то реализација овога последњег не може да је остављена слободној оцени појединаца. С тога право има тежњу да се по потреби и принудно реализује у случају неизвршења и ова тежња за принудним извршењем, које је морал лишен, јавља се као друга специфична особина права у опште. Код приватног, пак, права ово је у толико потенцирано, што се на место ове тежње за принудном реализацијом јавља сама принуда у облику егзекутивног извршења.³⁾

Али при свем том области права и морала ни-

¹⁾ упор. Зуглија: стр. 9-10.

²⁾ Вид. Тарановски, стр. 76.

³⁾ Детаљније о принуди у праву видети код Д-р Л. Марковића: Грађанско Право, Општи Део; и код Д-р Тарановског, стр. 82-120.

су потпуно одвојене једна од друге. Право није слободно од извесних моралних циљева; тако закон увек тежи да сузбије несавесност, да стане на пут непоштеном поступању, да обезбеди накнаду штете оштећеном и т. д. Као што смо то већ споменули, право и морал то су две велике групе социјалних норма, тек кад се узму у обзир и једна и друга добија се потпуна слика оних правила понашања (норма), које регулишу кретање појединаца у друштвеној средини. Група моралних норма по својој природи је много шири од групе правних норма, а по свом карактеру је узвишенија и више задахнута социјалним, него индивидуалистичким духом. Палазећи са овога гледишта већ одавно је чувени немачки научњак проф. Јелинек дефинисао право као за свакога обавезни минимум морала. Ова дефиниција, и ако не даје тачна обележја права, садржи једну драгоцену мисао: на име да подлога права јесте морал и да је право позвано да ауторитетом своје принудне санкције обезбеди извесан минимум поштеног понашања у друштву.

Први је Биндинг показао, да правни прописи почивају сви на извесним општим заповестима, које је он назвао нормама (тако код краје таква је норма „не укради“, код убиства — „не убиј“ и т. д.). Ако се, пак, те норме на којима почивају правни прописи изближе посматрају, то се види да су оне готово увек у исто време и моралне заповести. Према томе морал се јавља у закону који утврђује субјективна права као и удаљени понекад циљ, којем закон тежи. На тај начин морал игра увек извесну улогу у праву и т.зв. *ratio legis*; он увек више мање иде на постизање моралних циљева.

Али преко овога се не иде. Видели смо да је разлика између права и морала у знатној мери основана на том, да је првом путем закона обезбеђена принудна санкција. Морална санкција, пак, која може да има и принудни карактер (у облику општег гнушања и презирања, који падају на прекршиоце моралних дужности), основана је увек само на солидарности друштвене средине у оцени оваквог или онаквог понашања. Ко неће да извршује правну дужност — тај ће бити на то силом закона приморан; ко, пак, неће да извршује своје моралне дужности — тај на то силом нагнат бити не може и, ако он има довољно упорства да остане хладан према друштвеном мњењу и довољно снаге да поднесе са тиме скопчане неприлике, он може своје моралне дужности да прекршава по својој драгој вољи.

Ако се сада природне обавезе проуче у оба правца са гледишта показане разлике између правних и моралних дужности, то се види, да те природне обавезе на првом месту не садрже *Anspruch* у оној форми, као правне обавезе а на другом месту, да су оне лишене и тежње за принудном реализацијом.

И доиста, код правне обавезе *Anspruch* постоји и у свести не само овлашћеног лица, већ и онога који има дотичну правну дужност, Тако на

пр. ако ми дугујемо неком, рецимо, 100 динара од позајмице, ми смо свесни наше дужности да позајмицу вратимо кад се то од нас буде захтевало; ми смо свесни да иза овога потраживања стоји као његов чувар принудна санкција; ми признајемо у нашем разуму да је потраживање зајмодавца оправдано и умесно. Код природне, пак, обавезе тај *Anspruch* постоји само у свести овлашћеног лица. Тако, ако смо ми неком усмено обећали поклон у 100 динара, свесни смо да би ми требали испунити наше обећање, али у исто време свесни смо и наше слободе у овом погледу; свесни смо да ми немамо дужности да тих 100 динара дамо и да можемо слободно то одбити, ако се то од нас затражи; свесни смо, дакле, да иза ове наше дужности не стоји никаква снага, која би нас на њено испуњење могла нагнати и против наше воље. Према овоме и сам *Anspruch* код природне обавезе није више право нешто од другог захтевати, већ само основ за молбу упућену дотичном лицу. Код права испуњење дужности се захтева, код природне, пак, обавезе, оно се тражи молбом.

Такође и у погледу санкције природне обавезе битно се одликују од правних обавеза. Као што смо то, у осталом, видели природне обавезе су лишене тежње за принудном реализацијом; њихова санкција лежи искључиво у схватању важности морала и његове вредности од стране природно обавезаног, да се тако изразимо, лица.

Из свега горњег види се да између природе т.зв. природних облигација (природних обавеза) и природе моралних дужности нема у ствари разлике. Али, пошто је закон с једне стране из правно-политичких разлога позват да штити морал и да служи моралним циљевима, а с друге стране не може да уноси своја императива наређења у област чистог морала, то је он приморан да ту своју заштиту пружа моралним дужностима и природним обавезама у посредном облику, што се постиже на тај начин, што закон забрањује *condictio indebiti* у том случају, ако се онај, који је испунио своју моралну дужност предомисли.

Према томе јасно је, да нема потребе објашњавати ово правно правило постојањем лишене законске санкције правне обавезе; јасно је да такве обавезе у праву, према самом његовом појму не постоје, и да т.зв. природне обавезе нису ништа друго него моралне дужности, чије место није у садашњим строгим правним системима.

II

Анализа појединих т.зв. природних обавеза.

Морамо се одмах у почетку оградити, да је цело питање о постојању или не постојању природних обавеза релативно. Све зависи од схватања појма тих обавеза. Ако се ове схвате као једна врста правних обавеза, онда оне, према нама, не постоје. Ако се, пак, оне свате као моралне дужности, онда њихово постојање у ов-

ште се не може контестирати, само што у овом случају оне испадају из оквира правног система.

Класични случајеви за које се обично вели да код њих постоји природна обавеза јесу: 1) застарела потраживања, 2) усмено обећање поклона или мираза и 3) опклада, ако цена није положена у треће руке.

На првом месту ваља истаћи, да према свему горе наведеном т.зв. природне обавезе у праву у опште не могу постојати пошто оне немају битна обележја права.

Према томе цело горње питање своди се у крајњој линији на питање зашто је забрањена *condictio indebiti* у случају ако се онај, који је испунио своју т.зв. природну обавезу, предомисли, па захтева повраћај издатог.

За то има две врсте разлога: разлог општи, који се односи на све случајеве испуњења моралне дужности и разлози посебни, који објашњавају зашто су поједини такви случајеви споменути и у закону.

О општем разлогу те забране већ смо говорили; то је узајамна веза која постоји између права и морала, те је та забрана *condictionis indebiti* један од случајева када право пружа моралу своју заштиту и, на посредан начин, позајмљује му ауторитет своје санкције.

Посебни пак разлози су следећи:

Код застарелих потраживања дубља анализа показује, да онај, који извршује неку своју застарелу правну дужност, која дужност у строго правном смислу више не постоји, тиме имплицитно признаје да је био дужан. Тим испуњењем застареле дужности дотично лице врши несумњиво један акт фактичког, боље рећи, стварног признања. Признање, пак, као што је то познато, увек прекида застарелост, ако ова још није истакнута у спору. Из побуда, које се објашњавају горе наведеним општим разлогом забране

condictionis indebiti, закон у овом случају даје ретроактивну снагу стварном признању у облику испуњења обавезе и ту забрану овде потврђује.

Код усменог обећања поклона или мираза тај посебни разлог јесте у томе, што законодавци од вајкада теже томе да ограниче појединце у вршењу лукративних правних послова то је пак изазвано тежњом да се дародавци заштите од сопствене непромишљене дарежљивости. Законодавац тражи да је код дародавца *animus donandi* плод зрелог размишљања, а не резултат тренутног расположења; за то се и тражи нарочита форма да би се обећање поклона из једне моралне дужности претворило у правну обавезу.⁴⁾

Исте разлоге, *mutatis mutandis*, објашњавају и то, за што се и код опкладе за њену обавезност тражи полагање цене у треће руке.

Напоследку морамо напоменути, да ако се ма у једном једином случају призна постојање у праву једне т.зв. природне обавезе, онда би се и сви остали случајеви, када једна морална дужност тангира сферу имовинских интереса, а такви су случајеви безбројни, морали доследно сматрати као нека нарочита врста правних обавеза. Ово, пак, очигледно не може се примити, пошто не одговара стварности.

Дакле, с обзиром на све горе наведено, ми тврдимо, да т.зв. природне обавезе не спадају у област права, већ у област морала и да оне у ствари у праву сада не постоје.

То, пак, што поједини законици садрже прописе, које могу да наведу на противно мишљење, објашњава се тим, да право и морал имају у суштини заједнички циљ и да је право позвано да пружи извесном минимуму морала своју ауторитативну заштиту.

⁴⁾ Упор. Ж. Перић, Предавања, Облигације II, стр. 24.

ДОКАЗИВАЊЕ ОСТАВЕ НЕКРЕТНОСТИ

Др. Ј. Челебоновић,
— адвокат —

Остава некретности може се доказати и на случај јавног преноса својине од стране и трећег лица.

Остава је реални уговор, којим се предаје ствар на беслатно чување. Предмет оставе може бити покретна или непокретна ствар. Код оставе битно је, да се не преноси својина ствари, већ се само предаје *detentio* ствари. С тога је код оставе искључен пренос својине, јер нити предавац оставе има намеру за уступање, нити прималац за прибављање својине али се може на случај двогубог уговора (од којих је један прави а други привидан), привидно пренети и својина у оставу предате покретне или непокретне ствари.

Привидан је уговор, кад се у ствари једно износи или ради, а друго се лажно представља. Код привидних уговора има или два уговора, од којих је скривени уговор прави или се узима тре-

ће лице у помоћ. Привидни су уговори дозвољени, ако немају за циљ какву недозвољену радњу. Тако може дужник привидно пренети својину залог свом повериоцу, ради обезбеђења лакше и брзе наплате, ако није учињено у намери оштећења тада постојећих поверилаца. Сем тога привидан уговор не може бити на штету трећих лица, и он је тада ништаван само у онолико, у колико се њиме штети треће лице. Дакле, ако привидан уговор има недозвољену ствар, онда постаје цео ништаван; а ако се њиме штети треће лице, онда се на тужбу ништи само у онолико, у колико се њиме штети треће лице јер привидни уговор веже само уговораче а никако треће лице.

Ваља напоменути, да се наследници уговорача

код привидних уговора не могу сматрати као трећа лица, већ као лица, која у имовном погледу продужују бившег сопственика заоставштине. С тога привидни уговор важи и за наследника уговорача.

Како уговори имају подједнаку важност без обзира на своју форму, то прави уговор има да ништа онај привидни без обзира, да ли је привидни уговор направљен у виду јавне исправе. Тако је уступилац непокретног имања у праву да тражи повраћај тапијом пренетог имања, ако макар и усменим уговором докаже да је уговорио у ствари један уговор о остави, а да је уговор о преносу био привидан.

Разумљиво је, да уговор о остави може бити само код сопствене ствари; али није искључена остава и у случају где је остављач имао само пуноважан основ за прибављење својине. Тако може купац непокретног имања наредити свом продавцу, да тапију купљеног имања пренесе на треће лице, коме исто предаје у оставу. Купац није имао својину, већ само тражбено право од свог продавца, да му пренесе имање у својину, па ипак такав купац може ову ствар предати трећем у оставу без претходног прибављења својине, већ преносом тапије од продавца на треће лице непосредно и закључењем уговора о остави са последњим.

Тако је Касациони Суд у својој општој седници од 4. септембра 1922. године Бр. 6735 одлучио у овом смислу.

Тужилац М. представио је Првостепеном Суду за Град Београд, како је 20. фебруара 1911. године купио извесно имање у Београду и куповну цену платио; али је дао пренети тапију од продавца непосредно на брата В. Приликом преноса уговорио је тужилац М. са братом В., да ће издати продавцу налог да овај тапију од имања пренос на њега В. с тим, да ће овај пренос бити придаван, а имање у ствари предаје само на оставу, које ће му вратити на његов (М.) захтев. Брат В. погинуо је у рату, па је тужилац тражио, да Суд пресуди: да наследници пок. В. у року од тридесет дана од извршности пресуде врате спорно имање и пренесу тапију код суда, а ако у остављеном року не учине, да пресуда има служити као основ за убаштинeње.

Тужилац је за доказ купљеног имања првобитно на своје име поднео оригинални, за време рата поцепани, предходни уговор са продавцем, а за доказ оставе поднео је разна писма пок. В. као почетак доказа, позвао се на сведоке и понудио допуну заклетву.

Тужени су се бранили, да је тапијом као јавном исправом потпуно доказано, да је спорно имање путем преноса прешло у својину пок. В. а да противу садржине, јавне исправе нема места испиту сведока, и да не може бити овде речи о остави, јер оцај, који ствар у детенцију даје, није никад био њен сопственик.

Првостепени Суд својом пресудом од 14. новембра 1921. године Бр. 30297 одбио је тужи-

оца од тражења као неумесног и недоказаног. Апелацини је суд својом пресудом од 28. априла 1922. Бр. 1548 одобрио пресуду првостепеног суда, Касациони је Суд поништио ову пресуду апелационог суда 16. јуна 1922. под Бр. 4839 својим примедбама:

„Јер је Апелациони Суд одобравајући пресуду Првостепеног Суда за Варош Београд, погрешно, што је узео, да су писма, које је тужилачка страна поднела, невредећа само с тога, што је тапијом утврђен пренос на тужену страну те се противно тапији не може доказивати никаквим другим уговором о преносу између тужиоца и поку брата В., чији су представници тужени. Па како се овим права трећих ни мало не крње и не штете, јер овде и није у питању интерес трећих лица, него је у питању однос између самих уговорача, то је суд био дужан да оцени и поднета писма, па ако нађе да поднета иста писма не могу послужити као потпун доказ, да приступи оцени, да ли могу послужити као почетак писменог доказа — § 245. грађ. суд. пост., у коме би случају суд имао да размисли, да ли у вези свих тих доказа има места и испиту сведока, на које се тужилац позвао, па да тек по целокупном извињању и оцени свију доказа донесе одлуку о томе, да ли је тужилац своје право доказао или не“.

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је 21. августа 1922. године под Бр. 3516 дао следеће против разлоге:

„По § 292. грађ. зак. свака прописна промена господара непокретне ствари мора се извршити преносом и уписом у баштинске књиге, али до увођења баштинских књига служи као доказ о преносу непокретности само и једино судски потврђена тапија.“

Према таквим законским прописима и у овоме случају не може се никако узети, да писма пок. В., која је тужилачка страна поднела, могу као приватне исправе, бити доказ онај и онакав, какав се обележава у овим примедбама Касационог Суда, па ни са разлога, што се овим права трећих лица не крње и не штете, како се то у примедбама истиче.

Несумњиво је, да судом потврђена тапија, као и свака друга јавна исправа, вреди не само између два лица, већ и према сваком трећем лицу и да према томе искључују сваки противни доказ, којим би се тежило да се тапија као јавна исправа о ономе о чему гласи, доведе у сумњу, а још мање да се учини невредећом и за саме парничаре, као што се то овде хоће. То, дакле, није могуће, не само са разлога, како напред речених, тако и у пресуди првостепеног суда изнетих, него још и са следећих, који се налазе у законодавном тумачењу уз § 292. грађ. зак. од 13. јула 1850. године В. Бр. 1197 (Зборник страна 259), а које гласи: имајући у виду, да се код нас потврђивања тапија у судовима чине у оној истој цели јавне сигурности притежања и рада, у којој је и законодавно решење од 16.

априла 1850. год. В. Бр. 571 издато, законодавна је јавност нашла за добро протумачити §§ 292. и 298. грађ. зак. тако: да судска потврђења тапија и других уговора о преносу права притежавања, имају ону исту правну вредност, коју и убаштиненења по овим параграфима закона.

Кад ово стоји, онда нема потребе и за неко нарочито доказивање да су одредбе ових наређења јавног карактера. То се у свему јасно види из самог текста овог законодавног тумачења; а према томе не може се ни допустити да се такве одредбе јавно-правног карактера могу игнорисати издавањем оваквих писама, ни закључивањем уговора о квази остави, јер би се допуштењем и таквог рада ишло противно оним законским наређењима, која је законодавац у циљу спречавања таквог рада баш и донео у јавном интересу, а то је за случај једна сигурност својине непокретних добара, која се по закону може доказивати само тапијом судом потврђеном или другим којим писменом, које закон тапији уподобљава, услед чега је и свако друго доказивање сведоцима лишено тапије противно §-у 242. грађ. суд. поступка. а тако исто не може бити доказ о својини ни пренос, који не би пред судом био извршен — чл. 58. уредбе о убрзању судског рада.

Међутим примедбама се истичу, на супрот тапији, као доказ о својини писма, која је тужилачка страна поднела. Београдски Апелациони Суд налази, да таква писма као приватне исправе, не могу ни у ком случају ништити тапију, као јавну исправу о праву непокретне својине, и да према томе није довољно, да се на рочишту, у незадовољству и у жалби само истакне, како се не тражи поништај тапије, па и ако се и поред тога тужбеним тражењем захтева, да се судском одлуком поништи право својине непокретности, засновано на уредној судској тапији, а још најмање да то тражење може бити умесно, и на закону основано, кад се ово тражи на основу приватне исправе, која је у овом случају без икакве правне вредности према тапији као јавној исправи, а поред тога и на основу исказа сведока, који би имали сведочити о једном факту, који је противан садржају јавне исправе -§ 242. грађ. суд. пост. чија пуноважност у овоме спору ни чим није оспорена нити у сумњу доведена.

Београдски Апелациони Суд са изложених разлога и даље остаје при својој пресуди, јер тумачећи и изложене изричне законске текстове сматра, да својина утврђена тапијом не само да не може бити поколебана и уништена од трећих лица, већ да тако исто то сем законом предвиђеног преноса или по извршеној пресуди - према наређењу § 13. грађ. зак. ал. друге, не може бити учињено ни ма каквом другом исправом, па ни између сопственика по тапији и другог лица, коме се такво писмено изда, као што је овде случај. А да би се јавно-правни интерес и законски прописи јавноправног карактера, који у овом случају имају да загарантују јавну сигурност права својине непокретних добара — очували, Апе-

лациони Суд налази и сад, да је потпуно правилно, праведно и по закону судио, када је одобрио пресуду Бр. 30297 Првостепеног Суда за Град Београд од 24. новембра 1921.

Према свему изложеном Београдски Апелациони Суд, остајући и даље при томе законском принципу, изложеном у поменутој пресуди Првостепеног Суда, налази, да је у датој законској оцени принетих навода и доказа правилно одлучио: Да поднета писма не могу послужити као потпун доказ о праву, које на основу истих тужилац тужбом тражи. Међутим примедбама одледења Касационог Суда, даље се упућује Апелациони Суд, да приступи оцени: да ли иста писма могу послужити као почетак писменог доказа, у коме би случају овај суд требао да размисли да ли у вези свих тих доказа има места и испиту сведока на које се тужилац позвао, и да тек по целокупном извињању и оцени свих доказа доноси одлуку о томе, да ли је тужилац доказао своје право или не.

Београдски Апелациони Суд проучивши и овај део примедба, не може а да не скрене пажњу, да је у разлозима пресуде Првостепеног Суда, коју је овај суд одобрио, све ово већ било цењено и оцењено, и да је у истој, поред осталог, изрично наведено и то: „да је сведоштво испитаних сведока Ж., Н. и осталих без икакве вредности према -§ 242. грађ. суд. пост., јер би имали сведочити противу садржине јавне исправе, са кога разлога нема места ни испиту недошавших сведока, као ни понуђеној заклетви -§ 263. грађ. суд. пост.“ Према томе овај суд сматра, да је овај део примедба очигледно омашком учињен, и да према томе нема да приступе никаквој даљој или поновној оцени свих доказа, које је како се из предњег јасно види, — већ имао у виду и оценио пре доношења, по овом предмету своје одлуке.“

Касациони је Суд одлуком своје опште седнице од 4. септембра 1922. године Бр. 6735 уважио примедбе свога другог одељења од 16. јуна 1922. године Бр. 4839, а против-разлоге Апелационог Суда одбацио.

На основу свега изложеног Првостепени Суд за Град Београд донео је 14. фебруара 1923. године под Бр. 9858 пресуду, која гласи:

„Да се тужилац М., по извршности ове пресуде, допуно закуне на околност: да је спорно имање описано у реферату ове пресуде, он купио за свој рачун и да је потврда тапије на име пок. В. извршена од стране продавца Ж. по његовом налогу, а у договору са пок. В. само рто форма да би избегао одговорност за преправке, које је без одобрења власти извршио. Ако се на ову околност закуне, тужени наследници пок. В. биће дужни да му у року од месец дана положеној заклетви поврате спорно имање и на њега тапију код суда пренесу, што ако у остављеном року не учине, ова му пресуда има послужити као основ за убаштиненење. и т. д.“

Ова је пресуда постала извршном.

СУДСКА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРАКСА

Да ли је општинско уверење, којим се тврди да неко има извесно непокретно добро као наследник извесног лица, — доказ о томе при његовом тражењу убаштињења на то добро?

Начелна одлука опште седнице Касац. Суда од 10.-VI-1925 г.

Г. Министар Правде, актом својим од 3. априла т. г. Бр. 15757, доставио је Касационом Суду представку једног првостеп. суда о томе како су у два одељења Касац. Суда донесене две разнолике, једна другој противне, одлуке у два случаја о убаштињењу и преносу непокретности. Тако, једно одељење узима да је уверење општинског суда, којим се тврди да неко има извесно непокретно добро као наследник извесног лица, доказ о томе при његовом тражењу убаштињења на то добро; друго, пак, одељење узима да такво уверење не може служити као доказ о томе, јер општинска власт није законом овлашћена за тврђења о наслеђу. Достављајући ово, Г. Министар Правде обратио се Касац. Суду да, на основу тач. 1. § 16 Зак. о своме Устројству, оцени да ли има разлога доношењу Начелне Одлуке по истакнутом питању.

Касациони Суд у данашњој својој општој седници нашао је, да постоји заиста неједнако решавање овога питања у два одељења Касац. Суда и да је због тога, потребна једна начелна одлука према тач. 1. § 16. Зак. о устројству Касац. Суда.

Узевши ствар у разматрање, Касациони Суд налази ово што следује:

Законодавним решењем од 18. априла 1850. као и оним од 15. јуна исте године, протумачен је § 292. грађ. зак. тако да до завођења баштинских књига, судска потврђења тапије имају исту правну вредност коју има и увођење у баштинске књиге. Тим истим законодавним решењем изречно се каже, да се хоће да се сваки на тај начин убаштини на своје непокретно добро и, да би се што више у народу распространила безбедност која се добија таквим убаштињењем, препоручује се управној власти да отпусти упуство да „сваки Србин ускори добровољно своје непокретно добро које притежава у баштинске књиге увести и о њима обезбедљивим писмом надлежне власти, т. ј. уредном тапијом, снабдети“

Следујући овој препоруци законодавне власти, Министарство Правде, као таква надлежна управна власт, дала је то упуство расписом својим од 11. јуна 1849. год. „да ни једна продаја земље у будуће неће бити судом потврђена, докле над-

лежни кметови на лицу места, призвавши тамо дотична лица продавца и купца, и суседе продане земље, не изведу и увере се, да продавац само сопствену земљу своју продаје, и да он, означивши границе продане земље у тапији, овима границама-туђу земљу не захвата, и напослетку да земља, коју продаје, у процесу с ким не стоји, које све извидници кметови, да тапију најпре својим у томе смислу потврђењем оснаже, па тек онда да окружни суд по надлежности тапију потврди“. А расписом од 2. новембра 1862. год. да се још има „пазити и захтевати да надлежна полицијска власт одоствори потпис примирителног (општинског) Суда“.

Да судови после тога такву тапију, којом је све напред изложено испуњено, потврђују, била је скоро увек практика судова, тако да се противно поступање јављало само изузетно.

Наравно да је за расправу наслеђа и оглашавање за наследника надлежан судија за неспорна дела, а, на случај спора, редован суд, али судија за неспорна дела предузима ту своју акцију само на захтев интересованог лица, јер по § 394 грађ. зак. наследником се постаје у тренутку смрти онога који се наслеђује и самом том смрти, а по § 486. и 487. грађ. зак. суд без захтева преживелог супруга или кога од наследника или татора и других лица којих се тиче у потпис заосталих добара не упушта се, нити предузима расправу наслеђа „осим случаја где деца малолетна без оца и матере и без сваког старешине остану“.

Дакле, кад би расправа наслеђа морала претходити тапију коју наследник тражи, радило би се противно како овим законским прописима тако и противно изречно израженој тежњи законодавства да се у народу што више одомаћи добровољно вађење тапија на добра која се имају по наслеђу јер расправа наслеђа захтева доста времена и доста кошта. Суд ће, према овоме сваку тапију која садржи у себи све што је за њу потребно према горњем упуству и коју је утврдила надлежна општинска власт у свему како је напред изложено, а државна полицијска власт оверила њене потписе, имати да потврди и преда ономе који је тражио. Наравно да може бити случај да се доцније покаже да је неко други наследник а не онај који се као такав убаштинио, али о томе треба највише овај да води рачуна, јер од тога зависи колико ће му вредити ово убаштињење. У осталом, то исто може да буде случај и кад се предузме баш расправа наслеђа од стране судије за неспорна дела. И ту може још увек да се доцније појави неко други са више права

на наслеђе од оглашеног наследника. Најпосле, имајући у виду законског наследника и за то потребан доказ о сродничком одношају, општинска је власт та која по Чл. 97. тач. 4. зак. о општинама и Чл. 26. правила о поступ. у неспор. делима, даје сведочанства о томе: да је дотично лице најближи сродник и да нема другог лица које би као наследник, или ма како друкче, полагало права на имање које је предмет убаштињења.

Према свему изложеном, Касац. Суд, на основу тач. 1. § 16. Зак. о своме Устројству, доноси ову своју начелну одлуку:

Суд је дужан потврдити сваку тапију којом се испуњава све оно што се тражи упутствима Министарства Правде од 11. јуна 1849. год. и 2. Новембра 1862. год., придоданим §292. грађ. зак., даним по решењу Законодавне власти од 18. априла 1850. као и оним од 15. јуна исте године.

Ова је одлука обавезна за све Судове и власти.

J.

Ако се овлашћеник за прече право куповине мешао у спор између продавца и купца за испуњење уговора, рок за подизање тужбе за прече право куповине рачуна му се од датума предатог акта за мешање.

(одлука III од К. С. од 27.-II-1925.)

Прв. Суд за Град Београд пресудом од 2. маја 1923. год. Бр. 4346 одбије тужиоца од тражења као неумесног. Разлози: „Приложеним преписом акта тужиоца М. од 31 јан. 1922. упућеног суду ради мешања у спор купца Д. противу продавца И. доказано је да је тужилац М. за продају спорног имања и све елементе купопродајног уговора између продавца И. и купца Д. знао 31 јан. 1922. докле се тужбом за прече право откупа утврђује да је исту поднео на дан 22. септ. 1922. год. т.ј. на седам месеци и 22 дана по сазнању за продају спорног имања и свих елемената продаје. Па како је рок за реализовање пречег права откупа ограничен у времену и то на 30 дана од дана понуђеног прекупа презумптивном наследнику од стране продавца или ако понуде прекупа није било од времена продаје судом потврђене и објављене — § 673. г.з., то се тужилац М. има одбити од тражења као неумесног, пошто је тужбу за прече право куповине спорног имања поднео после законом строго ограниченог рока за то. — Приговор тужилачке стране да се рок од 30 дана за подизање тужбе по основу пречег права откупа има рачунати од дана судом потврђене тапије неумесан је у овом случају и у толико, у колико му се даје генералан карактер за израчунавање рокова. Он важи само за случај, кад се ни на који начин не може да утврди да је презумптивни наследник сазнао за продају спорног имања: тада се дан судом потврђене тапије

предатог спорног имања узима као једна законска и необорива правна претпоставка за моменат сазнања продаје њених ближних услова од стране презумптивног прекупца по пречем праву и за рачунање рока од 30 дана, у коме се мора подићи тужба за право прекупа. У сваком другом случају, кад се утврди и докаже да је претендент права пречег откупа раније сазнао за продају спорног имања и њене елементе, преклузивни рок од 30 дана има се рачунати од момента тога сазнања. Да овако схвати конкретни проблем рачунања рока за подизање тужбе по праву пречег откупа, Суд се руководио не само законским текстом из § 673. г.з. него и очевидном намером законодавчевом у § 671. г.з. Ако би се сазнање претендента по праву пречег откупа ограничило само на факат потврђивања и објављивања продаје судом — § 673. г.з., онда би дужност продавца — § 671. г.з. била потпуно бесциљна и рок би се рачунао само од дана судом потврђене и објављене продаје. У ствари, и јављање од стране продавца — § 671. г.з. и потврђење и објављење продаје — § 673. г.з. само су два од многих средстава и начина, да презумптивни прекуп по пречем праву сазна за куповину и продају и њене битне услове и да се од момента сазнања тих битних елемената а у законом прописаном року од 30 дана користи тим својим правом. Отуда је за рачунање тога момента битан моменат сазнања за продају и њене услове од стране претендента права пречег откупа а начин сазнања је индиферентан.

У конкретном случају тужилац М. је својим актом за мешање овом суду од 31.-I-1922. год. непобитно показао, да је на дан писања тога акта т.ј. 31.-I-1922. г. знао за продају спорног имања у улици Б. бр. 3. његовог брата И. купцу Д. и да је знао за све елементе те продаје, стога је за њега рок за коришћење правом пречег откупа почео тећи од тог дана сазнања па до 2. марта исте године, те је био дужан да се својим правом користи само у томе року.

Б. А. С. оснажио је својом пресудом од 18. дец. 1924. год. Бр. 6907 1923. горњу пресуду П. С., а К. С. својим решењем од 26. фебруара 1925. г. Бр. 1435. пресуду А. С.

В.

Да ли у једном случају убиства стоји дело из § 159. казн. зак. или дело разбојништва из § 237. у вези § 240. казн. зак?

Војни држав. тужилац оптужио је војном суду редова Ђ., зато што је убио у шуми, на спавању, свога поднаредника, с којим је побегао био из команде, узевши му после убиства 300 динара и један цепни сат. Дивизијски војни суд нашао је био да у оваквој радњи оптуженог стоји дело из § 150 казн. зак. и одредио му казну од 20 год. робије, признајући му олакшице из тач. 4 и 7 § 59 казн. зак. — Ну, Велики

Вој. Суд поштрио је ову казну и оптуженога казнио *смрћу* не признајући оптуженоме олакшицу — добро владање из тач. 4. § 59. зато што се, вели, из целокупног поступка оптуженог при извршењу овога дела види, да је оптужени „покварен и неваљао човек“. Али I одељење Касац. Суда поништило је ову пресуду В. Вој. Суда са ових разлога: Када је истрагом утврђено, да је оптужени на спавању убио поднаредника К., па га затим опљачкао, узевши му тада 300 дин. у готовом новцу и часовник који је тада при себи убијени имао, онда је В. Вој. Суд погрешно узео, да у таквој радњи оптуженог Ђорђа стоји дело из § 159. казн. зак., јер је оптужени крађу новца и сата извршио после извршеног дела убиства, а убиство је извршио да би убијеном новац одузео, те у таквој његовој радњи стоје сви карактерни знаци дела из § 240. у вези § 237. казн. зак. — Осим тога, када се из аката ове кривице не види, да је оптужени раније осуђиван, нити тај суд наводи какве разлоге који оптуженог карактеришу као неваљалог и поквареног човека, онда је суд погрешно што оптуженоме у олакшавању казне, поред признања, није узео и олакшавајућу околност добро владање — тач. 4. § 59. казн. зак“..

Велики Вој. Суд није усвојио ове примедбе, већ је дао овакве противразлоге: оптужени је, према актима ислеђења, убио поднаредника К. и затим му мртвом одузео новац и сат, за које је ствари знао да их поднаредних К. имао а убио га је да би крађу могао да изврши, јер му је жив поднаредник К. био препрека да над њим крађу изврши. Према овоме у даном случају не може стајати дело разбојништва из § 240. у в. § 237. казн. зак., као што то налази I одељење Касац. Суда у поменутих својим примедбама. За постојања дела из § 240. казн. зак. битно је, да разбојник убиство човека изврши, при крађи или отимању“, да се дакле обе ове радње, и крађе и убиство, догађају истовремено. Оптужени међутим није убио поднаредника К. при вршењу крађа, него га је најпре убио, да би уклонио препону за извршење крађе, и тек потом га покрао, те у оваквој радњи оптуженога стоје сви карактерни знаци дела из § 159. казн. зак., а то у неколико излази из самих поменутих примедба, у којима се тврди, да је оптужени крађу новца и сата извршио после извршеног дела убиства и убиство је извршио да би убијеном новац одузео.“ Што се пак тиче олакшавне околности „доброг владања“, из тач. 4. § 59. казн. зак., која би се, према пом. примедбама, имала оптуженом признати по овом делу, — оптужени, по нахођењу овог суда, нема те олакшавне околности, јер и ако он до сада није судом осуђиван, из целокупног његовог поступка при извршењу овог дела види се; да је сасвим покварен и неваљао човек.“

Касациони Суд, у својој Општој Седници од 10.-III-1925. г. Бр. 1479, одбацио је ове противразлоге Вел. Вој. Суда и препоручио му да по поменутих примедбама I одељења и закону даље

поступи, с тим додатком да је В. Вој. Суд дужан да у пресуди својој означи и све околности из којих је извео да је оптужени покварен човек, а не да то наводи само *општим* изразима у својим противразлозима.

Међутим, ми налазимо да су правилнији, и у духу закона, *противразлози* Великог Војног Суда, пошто у представљеној радњи оптуженог постоје сви битни елементи за постојање дела из § 159. казн. зак., а не дела разбојништва из § 237. у вези § 240. казн. зак., како Касац. Суд погрешно узима. Јер по § 237. к. з. „разбојник је онај ко *силом* употребљеном против лица или грозећи му *смешта* опасношћу за живот и тело, од овога какву покретну ствар *одузме*“, а § 240. к. з. тражи да је разбојник *при* самој крађи или отимању убиство извршио, што очевидно овде није тај случај, пошто је утврђено да је оптужени већ убио свога поднаредника *на спавању*, уклонивши на тај начин препоне које су му сметале његовом предузећу — узимању туђег новца.

J.

Дан условног убаштињења сматра се као дан судом потврђене продаје, и према томе рок за подношај тужбе о пречем праву откупа од 30 дана тече од дана условног убаштињења, јер се уговор о куповини и продаји, уведен у интабулац. књиге сматра као да је објављен и трећим лицима.

J. представила је првостеп. суду: да је њена рођена тетка М. продала своју кућу Н. за 2000 дин; да је за ову продају сазнала пре кратког времена, јер је продавка М. није хтела известити и ако је она законита и најближа наследница своје тетке М.; па је тражила пречи откуп овог имања. — Првостепени је суд пресудио био: да тужиља J. има прече право откупа спорне куће, но с тим, да плати туженом Н. 19.000 дин. утрошених око оправке и дозиђивања ове кући. Но по незадовољству туженог Н. Апелац. Суд поништио је ову пресуду прв. суда, са разлога: кад је заступ. туженога М. на рочишту навео: да је право тужиљи на откуп спорног имања застарело, јер је условно убаштињење које је он на купљено спорно имање тражио, одобрено решењем Смедер. прв. суда од 22.-IV 1921. г. бр. 11098, а тужба за прече право откупа суду поднета 26. августа исте године, — дакле, четири месеца доцније — онда је суд био дужан да узме у оцену и овај приговор туженога, унесе у реферат и да да разлога зашто га одбацује. По овом је првостеп. суд опет пресудио био: да тужиља J. има право откупа спорног имања, наводећи ове разлоге: Тужба није застарела, јер, и ако је иста поднета 26. авг. 1921. г. а тужени Н. условно се убаштинио 22. априла исте године, дакле, треба је подигнута 4 месеца по условном убаштињењу, суд ипак дан условног убаштињења не може сматрати као дан

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

судом потврђене продаје као што тражи § 673. грађ. зак., пошто се под овим подразумева само продаја која је извршена преносом тапије од продавца на купца, те с тога ни рок за подношај тужбе од 30 дана није ни могао тећи од дана условног уобаштињења. Прелазећи даље на главно ствар суд је нашао: Тужбом се тражи прече право откупа спорне куће, пошто је тужиља једина наследница продавке М. — § 670. грађ. зак. Из уверења општине пожаревачке Бр. 692. види се да је тужиља Ј. рођена сестричина тужене М., а како тужена М. нема породе то јој је тужиља Ј. једини наследник, а што и тужена М. признаје. По § 670. грађ. зак. дато је право прече куповине непокретне имовине најближој родбини, односно оној која би имала право наслеђе на продатом добру. Испунила је и услов из § 674. положивши у судски депозит куповну цену.

Београдски Апелац. Суд одобрио је горњу пресуду првостеп. суда. Но Касац. Суд у своме II одељењу примедбама својим од 27. априла 1925. год. Бр. 3156. поништио је ову пресуду Апелац. Суда са ових разлога: Када је тужени Н. по уговору куповине и продаје непокрет. имања, од дотадањег сопственика удове М., тражио код суда условно уобаштињење, које је и одобрено 31. априла 1921. г. то се тиме увођењем у јавне књиге има сматрати прече право откупа презумптивних наследника продавке М., који хоће тиме да се користе — § 671. гр. зак. почео је тећи по § 673. грађ. зак. од тога дана — 21. априла 1921. год., када је овај уговор о куповини и продаји непокретног имања уведен у јавне интабулационе књиге, и *шме објављен шрећим лицима*. И, како је тужиља Ј. своју тужбу за прече право откупа предала суду тек 26. августа 1921. г. дакле, после увођења ове продаје у јавне књиге, то је потребно, да суд извиди и оцени: да ли није тужиљино право на пречи откуп застарело. Сем тога, баш и кад би

се стало на гледиште тога суда, ипак суд је погрешно осудио тужене на плаћање целокупних трошкова, када је у овом случају и тужилачка страна осуђена на извесна плаћања... Београдски Апелац. Суд није усвојио ове примедбе по првој тачци, већ је дао овакве *противразлоге*:

По § 671. у в. § 673. и 674. грађ. зак. прекупац је дужан у року од 30 дана од дана кад му је за продају јављено односно, по сталној судској пракси, од дана када је за продају дозвољено да положи у судске руке цену и да изјави да имање хоће да купи, иначе губи право прекупа. То сазнање мора се доказати средствима прелвиђеним у грађ. суд. пост. — § 178. гр. п. По § 179. гр. п. само се оне чињенице неће доказивати које закон или као истину претпоставља, а све се остало мора доказивати. Публицитет Хипотекарних књига има само то значење да су оне приступачне сваком, који плати законски прописану таксу да их разгледа, а не и то да је њихова садржина позната сваком, — чл. XXI уред. о интаб. Према томе, кад у закону нема претпоставке: да је садржина интаб. књига свима лицима позната, онда се не може претпостављати ни да је прекуп услед условног уобаштињења од 21. априла 1921. год. мора бити самим увођењем тога уобаштињења у Хипотекарне књиге обавештен о уговору о куповини и продаји спорног имања тога истог дана. Ове противразлоге овај суд даје једно са изнетих горњих разлога, а поглавито да би се у овом питању дошло до једне правилне и једнообразне одлуке и утврдила правилна пракса судова пошто је Касац. Суд у својим примедбама од 18. децем. 1923. год. Бр. 10465, које је усвојила општа Седница тога суда својом одлуком од 12. јан. 1924. г. Бр. 108. стала на гледиште које је супротно изнетим у садашњим примедбама.

Општа Седница Касац. Суда од 23. V 1925 г. Бр. 4195. одбацила је ове противразлоге, а у својила горепом. примедбе свога одељења.

ИЗ НАШЕГ ЗАКОНОДАВСТВА

Нешто о закону о становима.

Саму појаву закона о становима изазвала је превелика станбена криза. Држава, у својој улози заштитника слабих, дошла је да заштити оне, који би због својих скучених прихода остали без крова. Њена је интервенција била у складу са правдом и позитивним законом — Уставом. Јер држава, заштићујући сиромашне потпуно се креће у обиму свога делокруга: одржавати сношљиве односе, на добро што већег броја појединаца.

Сада настаје питање, да није држава учинила

акт неправде са оваквим законом о становима, и да није он, случајно, у опреци са самим Уставом?

Одмах одговарамо, јесте. И овај је закон поделио грађане на три слоја: оне, који олакшавају станбену кризу; на оне, који се користе олакштавањем те кризе и најзад на оне, који не припадају ни првом ни другом слоју.

Нашло се је, да ће се ублажити станбена криза, ако се ограничи располагање старим зградама, а, да се пак неће зауставити ново подизање вароши.

Сам стицај прилика диктовао је овакво решење. Законодавац је озаконио то решење. Члан 37. Устава дао му је законско одобрење; ослонца налази много и у чл. 25. 26. и 27. садашњег Устава. Овде се је зауставило на пола пута. Заштити једне, не значи грубо повредити интересе других. Држава је зато, да одржава равнотежу између оних што пате и оних, који су у срећном положају.

У више махова то је и Устав изрично рекао: Друштвене терете подносе сви. Ако се неке закрати право, у општем интересу, одмах му се додељује накнада. То је праведно и логично. Од жртве појединца сви имају права да се користе; правнички је, да узму сви учешћа у тој накнади.

Располагање сваком другом имовином, сем старих кућа, допуштено је. Сопственици тих имовина немају никакву накнаду за угрожено им право? Како се може образложити та неједнакост?

Овакв поступак законодаваца противан је смислу Устава — један за све; сви за једнога. — а нарочито смислу чл. 21., 37. друга алинеја, чл. 40., 41. трећа алинеја и

чл. 43. прва алинеја, јер станбена помоћ може доћи и са друге стране, а не само од сопственика старих зграда.

Горњи се наводи односе на морал и друштвену правду у закону о становима. Рећићемо још неколико речи.

Овај нови закон бољи је од пређашњег. Спречио је многе да се њиме користе. Доста је гибак; та особина много повећава његову нејасност, али, ипак, помаже, да се лакше реше тако изукрштани интереси. *Својим „Устројством Судова“ вређа Устав у више тачака. По Уставу постоје сами судови, који су предвиђени у чл. 102., 103., 110., 111., 113., и 120.*

Потом, члан 190., у својој другој алинеји, каже јасно:.... „Али ни у ком случају не могу се установити *изванредни судови* или комисије за извињање.“

Устав предвиђа, такође, само две крајње судске инстанције: Државни Савет и Касациони Суд.

Као закључак, и овај је закон о становима неправедан и неуставан, те, према томе, треба га укинути и другим заменити.

Душан Мишић, дипл. правник.

ИЗ СУДСКОГ ЖИВОТА И АДВОКАТУРЕ

Заборављени закон.

Вулвич, једна мала варош у Енглеској, био је једног недељног дана 1911. године сав узбуњен: један угледан месни адвокат натакао је уже на врат својој жени и тако ју је, и мимо њеног опирања и запомагања, извукао на пијацу и тамо јавно продавао.

Наравно да се тај адвокат убрзо нашао пред судом да одговара за ово нечувено насиље, али се он није дао збунити и у своју одбрану поднео је суду аутентичан примерак једног заборављеног, прастарог закона још из XV. столећа, којим се законом сваком мужу, коме жена у кући пркоси, дозвољавало да непокорну жену на ужету у недељу изведе на пијацу и да је тамо прода, наводећи да овај закон није још укинут и да је он, оптужени, према томе само искористио своје неоспорно право.

Тај адвокат био је пуштен испод суђења због непостојања дела, јер у Енглеској доиста важе сви закони који нису изрично укинути, а сам овај догађај изазвао је нарочити закон, којим је горњи, застарели и чак заборављени закон, био коначно укинут.

Хроника не говори каква је изгледао трг у Вулвичу сутра дан по ослобођењу овог адвоката па све до укидања тога закона.

Енглески судија.

У једном правном часопису био је пре једно 20 година забележен овај занимљив случај:

Као што је познато у Енглеској све до последње деценије XIX столећа опасна крађа кажњавала се смрћу, али да би се тај сурови закон ублажио, допуштен је био и опрштај кривице од стране повређенога.

За време док горњи закон још није био укинут десио се у Лондону следећи догађај:

У очи Божића неки раденик разбио је излог на једној кобасичарској радњи и украо комад шунке. Он је био ухваћен на делу и изведен пред суд. На суду се доказало да је овај раденик удовац са двоје ситне деце, да је тек пре недељу дана изашао из болнице после дужег боловања и да се налази у крајњој беди. У таквим приликама судија, који би иначе морао осудити тога несретника на смрт, употребио је сав свој уплив и говорнички дар да би убедио оштећеног кобасичара да опрости раденику кривицу и нудио му је чак да сам, из свога џепа, плати разбијени излог и шунку, али кобасичар, неки бездушан човек, остао је глув и тражио да судија донесе на закону основану пресуду.

И судија је ту пресуду изрекао: он је пустио раденика као невиног, а кобасичара осудио је

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

казнио највећом мером казне за јавно излагање *саблажњивих предмета*, мотивишући своју одлуку тиме, да изглед шунке у очи Божића за јед-

ног гладног човека, кога очекују код куће такође гладна деца, јесте *неодољиво искушење*.

Б Е Л Е Ш К Е

Закон о јавним правозаступницима

Наше Удружење, од Ослобођења, развило је живу акцију за унификацију нашег законодавства на савременој основи, јер је сматрало да без доброг законодавства и ваљане организације судова и осигураног материјалног положаја судија нема и не може бити доброг правосуђа. У томе реду идеја, Удружење се нарочито залагало за доношење јединственог закона о јавним правозаступницима, који као закон улази у ред организационих судских закона, јер без спремне, савесне, слободне и независне адвокатуре не може држава имати добро правосуђе.

Под утицајем и те акције, још 1921. године израђен је пројекат закона о адвокатима. Од тада Удружење није престало и писменим преставкама и личним посетама код г. г. Министара Правде разних Влада, које су се на државној управи мењале, инсистирати, да се овај пројекат изнесе пред Народно Представништво што пре и истовремено са законом о организацији судова и законом о судијама. Господа Министри Правде: Г. Д-р Лаза Марковић, Нинко Перић, Д-р Првислав Гризогоно и Д-р Едо Лукинић примали су представнике нашег Удружења врло љубазно и давали израза свога уверења о потреби доношења модерног закона о адвокатима, који би важио за целу земљу. Изузетне политичке и парламентарне прилике, као и честе промене влада, биле су узрок да дата обећања нису ни до данас испуњена.

Одмах после образовања Владе, коју су саставиле две највеће странке у нашем парламенту, представници нашег Удружења посетили су Министра Правде Господина Марка Ђуричића и изложили му историјат нашег закона и потребу, да се израђени пројекат закона о адвокатима, који је и Загребачки Збор Правника усвојио као погодан темељ за израду доброг закона, прегледа и поднесе Народној Скупштини на озаконење. Г. Ђуричић, и сам адвокат, љубазно је примио наше представнике и изјавио им, да он дели мишљење Удружења и да ће се он постарати, да што је могуће пре нашој адвокатури да модеран закон. Г. Министар овластио је Удружење да ову његову изјаву може и објавити.

Удружење се нада, с обзиром на радну спо-

собност данашње Народне Скупштине, да ће овог пута Господин Министар Правде бити у могућности да одржи своје обећање.

Удружење, сем тога, очекује с правом од својих чланова, да у својој средини развију најживљу акцију за доношење овог закона и морално и материјално помогну Удружење у овој акцији за слободну и независну адвокатуру, за добро и честито правосуђе.

Из Управе Удружења Јавних Правозаступника Бр. 43. 3. августа 1925. год., у Београду.

Годишња скупштина адвоката

Управа Адвокатског Удружења на својој седници од 25. јула о. г. решила је, да се годишња скупштина адвоката одржи на дан *6. септембра* о. г. у Београду.

Позивају се г. г. колеге из Београда и унутрашњости, да због важности питања која ће бити на дневном реду, изволе присуствовати у што већем броју овогодишњој скупштини.

Долазак румунских адвоката и судија у Београд

Савез Адвоката Румуније и Друштво Адвоката из Букурешта известили су Управу нашег Удружења, да ће 26. о. м. приспети у Београд око 140 румунских адвоката, судија и других правника, да учине посету нашим адвокатима и правницима. Гости ће приспети у две групе. Једна, од 109 адвоката и судија, допутоваће по својме повратку из Париза, где је ових дана отпутовала да врати посету, коју су прошле године учинили у Букурешту француски адвокати, а друга, мања група, допутовала би истог дана непосредно из Букурешта. Међу гостима има угледних и утицајних личности из Румуније.

За дочек румунских гостију изабран је један нарочити одбор на конференцији адвоката и судија, одржаној 9. о. м. у локалу Удружења.

Управа Удружења Јавних Правозаступника апелује на све адвокате, судије и правнике наше земље, да својим личним учешћем у што већем броју учине, да ова манифестација пријатељства и професионалне солидарности испадне што лепша, како би наши гости понели најпријатније успомене из наше средине.

Уредник:

Д. С. ПЕТКОВИЋ, адвокат
Књегине Љубице улица број 11.

Литографија и Штампарија

Косте М. Бојковића
Поенкареова ул. 15. Београд

Власник: у име

Удружења Јавних Правозаступника
Д. С. ПЕТКОВИЋ, адвокат
Књегине Љубице улица број 11.